

УДК 811.112.2'272'367.332

МАМЕДОВА Алла – кандидат філологічних наук, доцент кафедри викладання другої іноземної мови, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна (allmamed@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8014-6872>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.45.22>

Бібліографічний опис статті: Мамедова, А. (2021). Сучасні німецькі слогани й сентенції та їх синтаксична організація. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 45, 252–260. doi: 10.24919/2522-4565.2021.45.22.

СУЧАСНІ НІМЕЦЬКІ СЛОГАНИ Й СЕНТЕНЦІЇ ТА ЇХ СИНТАКСИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ

Анотація. У статті йдеться про синтаксичну організацію німецьких слоганів та сентенцій. Загальна тенденція гуманітарної парадигми знання до соціокультурного вивчення мовленнєвої діяльності, а також підвищений інтерес до мовного картинування світу, специфіки національних характерів і ціннісних орієнтирів етносу визначають актуальність зазначеної проблеми. Мовні моделі текстів слоганів та сентенцій репрезентують певні можливості композиційно-синтаксичної подачі інформації. Аналіз фактичного матеріалу дає підстави стверджувати, що його організовано або як міні-текст, або як окремі речення. Тексти, які складаються тільки з одного речення, демонструють найменшу частотність. Якісний аналіз фактичного матеріалу засвідчує широке вживання складних синтаксичних одиниць – складносурядних (пара-таксис) і складнопідрядних (гіпотаксис) речень, а також надфразових єдностей. Простота слоганів та сентенцій зумовлена лаконічністю викладу, що, своєю чергою, передбачає особливі синтаксичні засоби вираження, до яких і належать прості речення. Вони в німецьких слоганах здебільшого являють собою поширені та непоширені конструкції. Поширеність декларується за допомогою імперативу, прямої мови, інфінітивних зворотів. Гіпотаксис представлено доволі широким спектром складнопідрядних речень: атрибутивними, темпоральними, додатковими, причини, умовними. Атрибутивним реченням у текстах слоганів і сентенцій притаманні простота, ясність, лаконічність, образність і барвистість опису ситуацій. Вони виконують функцію поширеної референції. Завдяки цим реченням нечисельним компонентним складом передають великий обсяг інформації. Додаткові речення служать для концентрації інформації та розширення предикативного змісту. Під час представлення деяких тем використовують цілий комплекс речень і утворюють при цьому надфразову єдність, пояснювану складністю, багатогранністю описуваних явищ.

Ключові слова: *слоган, сентенція, синтаксис, просте речення, паратаксис, гіпотаксис.*

MAMEDOVA Alla – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Teaching a Second Foreign Language, Zaporizhzhia National University, Zhukovskogo str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine (allmamed@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8014-6872>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.45.22>

To cite this article: Mamedova, A. (2021). Suchasni nimetski slohany y sententsii ta yikh syntaksychna orhanizatsiia [Modern German slogans and sentences and their syntax organization]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. «Philology» Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 45, 252–260.* doi: 10.24919/2522-4565.2021.45.22 [in Ukrainian].

MODERN GERMAN SLOGANS AND SENTENCES AND THEIR SYNTAX ORGANIZATION

Summary. *The article considers the syntactic organization of German slogans and sentences. The general tendency of the humanitarian paradigm of knowledge to the socio-cultural study of speech activity, as well as the increased interest in the linguistic picture of the world, the specifics of national characters and values of the ethnos determine the relevance of development. Linguistic models of texts of slogans and sentences represent certain possibilities of compositional and syntactic presentation of information. Analysis of the factual material suggests that it is organized either as a minitext or as individual sentences. Texts that consist of only one sentence show the lowest frequency. Qualitative composition suggests that syntactic connections are characterized by the widespread use of simple and complex syntactic units – complex (parataxis) and complex (hypotaxis), as well as supra-phrase units. The simplicity of slogans and maxims is due to the conciseness of the presentation, which, in turn, involves special syntactic means of expression, which include simple constructions. Simple sentences in German slogans are in many cases common and uncommon constructions. Prevalence is declared by means of an imperative, direct speech, infinitive turns. A wide range of complex sentences represents hypotaxis: attributive, temporal, additional, causal and conditional. Attributive sentences in the texts of slogans and sentences are characterized by simplicity, clarity, conciseness, imagery and colorful description. They perform the function of a common reference. Thanks to these sentences, a large amount of information is concentrated in a small amount. Additional sentences are used to concentrate information and expand the predicative content. When describing some topics, a whole set of sentences is used and they form a supra-phrase unity, which is explained by the complexity and versatility of phenomena.*

Key words: *slogan, sentence, syntax, simple sentence, parataxis, hypotaxis.*

Постановка проблеми. Слогани і сентенції декларують процеси та поняття, пов'язані з важливими явищами сучасного світу. У наш час, позна-

чений досить швидким темпом життя, інформація та форма її пред'явлення відіграють значну роль. У мінітекстах, до яких належать слогани та сентенції, у стислій формі подано великий обсяг інформації. Тож доволі важливою є синтаксична структура, яка відіграє роль своєрідного каркасу, на який нанизують інформацію. Тексти німецьких слоганів і сентенцій (далі – СіС) послуговували **об'єктом** нашої статті, а її **предметом** – синтаксичні процеси в текстах слоганів та сентенцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Синтаксичні процеси завжди привертали увагу дослідників. Так, А.В. Циммерлінг розглядав специфіку зв'язку речень і суджень (Циммерлінг, 2019); А.В. Самощенко досліджував синтаксис як компонент комунікативної компетенції (Самощенко, 2008); О.В. Палатовська вивчала лінгвістичний статус речення у монологічному науково-професійному дискурсі (Палатовська, 2014); питанню синтаксичних особливостей казок присвячено роботи В.І. Борковського (Борковський, 1981) та А. В. Брандаусової (Брандаусова, 2008). Л. Тен'єр зазначав, що синтаксичний зв'язок є необхідним для вираження думки, бо він робить речення живим організмом, надає життєвої сили словам, установивши між ними сукупність синтаксичних зв'язків (Тен'єр, 1988). Утілені за їх допомогою відношення між суб'єктом і предикатом роблять речення слоганів та сентенцій містким, концентрованим позначенням ситуації. Формально-граматична структура СіС конститується на базі зв'язаних між собою номінативних одиниць. Глибоке усвідомлення факту, що послідовність ментальних подій корелює з прагматичною структурою тексту (Полюжин, 2004), підводить міцну теоретичну базу під вивчення формально-граматичних засобів утілення інтенцій у текстах слоганів і сентенцій.

Метою статті є детальний аналіз синтаксичних структур, виявлених у текстах німецьких слоганів та сентенцій. Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких **завдань**: проаналізувати корпус слоганів і сентенцій, виділити основні їхні структурні типи, проаналізувати їх із погляду синтаксичної організації: охарактеризувати особливості простих речень текстів СіС; окреслити основні групи складних речень у них. **Актуальність роботи** зумовлена загальною тенденцією гуманітарної парадигми знання до соціокультурного вивчення мовленнєвої діяльності, а також підвищенням інтересом до мовного картинування світу, до специфіки національних характерів і ціннісних орієнтирів етносу.

Методи дослідження ґрунтуються на системно-функціональному підході до вивчення СіС. Це передбачає комплексне застосування методів описативного, функціонального та структурно-граматичного аналізу. У процесі осмислення об'єкта дослідження в роботі використано елементи кількісних підрахунків.

Виклад матеріалу. Згідно з А.М. Приходько, в основі нашого підходу до емпіричного матеріалу лежить той факт, що сполучниковий і безсполучниковий зв'язки дають змогу передавати когнітивно-типові реляції реального світу,

сприймані й вербалізовані людиною (Приходько, 2002, с. 8). Мовні моделі текстів слоганів та сентенцій репрезентують певні можливості композиційно-синтаксичної подачі інформації. Аналіз фактичного матеріалу (140 слоганів) дає підстави стверджувати, що його організовано або як мінітекст, або як окремі речення (табл. 1).

Таблиця 1

Структура текстів слоганів і сентенцій

Структура СіС	Кількість	%
Міні-тексти	87	61%
СіС, які складаються з одного речення	53	39%
Всього	140	100%

Так, мінітексти (61%) складені здебільшого з кількох речень, де основу становлять або прості речення: *Die glücklichsten Menschen haben nicht von allem das Beste. Sie machen aus allem das Beste / У щасливих людей – не все найкраще. Вони роблять з усього найкраще*, або прості та складні речення: *Wenn der Plan nicht funktioniert, dann ändere den Plan. Aber niemals das Ziel / Якщо план не працює, змініть план. Але ніколи не міняйте мету*.

Слогани з одного речення доволі частотні та становлять 39%: *Ein Denker ist immer ein Andersdenker / Мислитель завжди винахідник; Heute bitte nur fröhliche Nachrichten! / Будь ласка, тільки позитивні новини!*

Аналіз фактичного матеріалу з погляду якісного його складу дає підстави стверджувати, що аналізовані слогани позначені широким уживанням як простих, так і складних синтаксичних одиниць – складносурядних (паратакис) і складнопідрядних (гіпотакис) (табл. 2).

Таблиця 2

Синтаксичні структури в текстах слоганів

ТИПИ	КІЛЬКІСТЬ	
Просте речення	110	28%
Паратакис	90	23%
Гіпотакис	130	34%
<i>Разом</i>	<i>330</i>	<i>85%</i>
Надфразові єдності	60	15%
Разом у досліджуваному корпусі	390	100%

Простота слоганів та сентенцій корелює з лаконічністю викладу, яка передбачає специфічні засоби вираження, до яких відносимо також прості конструкції. Прості речення (28%) становлять певну частину текстів сучасних слоганів:

Ein Leben ohne Träume ist wie ein Garten ohne Blumen / Життя без мрій – це як сад без квітів.

У багатьох німецьких слоганах прості речення являють собою непоширені конструкції, які складаються тільки з головних членів речення. Активність цього типу речень пояснюємо тим, що саме головні члени речення є носіями

основної інформації. Доволі часто, крім того, у досліджуваному матеріалі трапляються прості речення: а) з однорідними підметами:

Im Bett kuscheln und dann einschlafen ist das beste Gefühl in einer Beziehung / Обійматися в ліжку, а потім заснути – найкраще почуття у стосунках;

б) з однорідними присудками: *Ein Leben ohne Bücher ist wie eine Kindheit ohne Märchen, ist wie eine Jugend ohne Liebe, ist wie ein Alter ohne Frieden / Життя без книг – це як дитинство без казок, це як юність без любові, це як старість без миру.*

До поширених належать, як відомо, речення з другорядними членами, які несуть у собі додаткове смислове навантаження: *Der frühe Vogel hat heute Startprobleme / У раннього птаха сьогодні проблеми зі стартом. Das Reisen führt uns zu uns zurück / Подорожі повертають нас до нас. Das Glück muss entlang der Straße gefunden sein, nicht am Ende des Weges / Щастя потрібно шукати вздовж, а не в кінці дороги.*

Частотними є також конструкції: а) з прямою мовою: *Fragt nicht: «Bist du dumm?» Sondern: «Hast du einen limitierten Erkenntnishorizont bezüglich der objektiven Realität?» / Не питайте: «Ти дурний?» Натомість: «Чи маєте ви обмежений горизонт знань щодо об'єктивної реальності?»;*

б) з імперативом: *Entschuldige dich immer für deine Fehler, niemals aber für deine Meinung! / Завжди вибачайтеся за свої помилки, але ніколи за свою думку! Lass uns spielen – sagt das Leben / Пограємо – каже життя.*

Імператив у слоганах виступає маркером спонукальної модальності, що, своєю чергою, допомагає дотримуватися інтенції мовця під час вирішення поставленого завдання (Weinrich, 1993):

Du hast genug! Du tust genug! Du bist genug! Entspann dich! / Вам досить! Ви робите досить! Вам досить! Розслабтесь! Glaube an Wunder, Liebe und Glück! / Вірте у чудеса, любов і щастя! Schau nach vorn und nicht zurück! Tu, was du willst und steh dazu! / Дивись уперед, а не назад! Робіть те, що хочете, і дотримуйтеся цього!

Поширюють прості речення шляхом використання інфінітивних зворотів: *Eine kleine Reise ist genug, um uns und die Welt zu erneuern / Досить однієї маленької подорожі, щоб оновити нас і світ.*

Строкатість мовних засобів підкреслює жанрову своєрідність слоганів. Їй притаманні простота, ясність, лаконічність, образність і барвистість опису явищ.

Складні конструкції (57%) превалюють у текстах, оскільки їх фіксують не лише фразові, а й надфразові слогани. Сурядний зв'язок упорядковує інформацію на основі рівноправності двох чи більше інформаційних блоків речення. Їм властиве внутрішнє вираження предикативності, відображене формантами, унаслідок чого постає так звана «функціонально-комунікативна цілісність» (Загнітко, 2001, с. 338). Складносурядні речення – одна з альтернативних форм вираження складного пропозиційного змісту. Вона постає шляхом об'єднання граматично рівноправних однорідних речень, розташо-

ваних в одній синтаксичній площині та не пов'язаних відношеннями субординації (Приходько, 2002).

Паратаксис в СіС переважно представлений полісиндетонами, фактично всі конструкції складаються з кількох (від двох до п'яти) кон'юнктив, що дає змогу в рамках одного речення презентувати значний обсяг інформації: *Jeder Tag ist kostbar! Die schönen Tage schenken uns Freude, die schlechten Tage Erfahrungen, die schlimmsten Tage Lektionen, und die besten Tage Erinnerungen! / Кожен день дорогоцінний! Прекрасні дні дарують нам радість, погані – переживання, уроки найгірших днів і найкращі дні спогадів! Ehrlichkeit ist was für starke Menschen, die Schwachen wählen die Lüge / Чесність – для сильних людей, слабкі вибирають брехню.*

Робота з емпіричним матеріалом дає підстави стверджувати, що ННЗ спираються на асиндетичний і синдетичний види зв'язку. До того ж статуси сполучних використовують як синдетичні (1), так і асиндетичні засоби (2):

1. *Freunde kommen und Freunde gehen!* (Синдетичний зв'язок) *Die Freundschaft einer Katze bleibt für immer / Друзі приходять, друзі йдуть! А дружба kota триває вічно.*

2. *Meine Augen können dich nicht mehr sehen, meine Hände dich nicht mehr berühren* (асиндетичний зв'язок). *Aber ich fühle dich in meinem Herzen. Für immer und ewig... / Мої очі вже не бачать тебе, мої руки вже не можуть торкатися тебе. Але я відчуваю тебе у своєму серці. Навіки вічні...*

Засвідчено в текстах слоганів і сентенцій також складнопідрядні речення (гіпотаксис): *Alles, was man nicht in Liegen erledigen kann, muss bis morgen warten / Усе, що неможливо зробити у ліжку, має зачекати до завтра.*

Складнопідрядне речення – це закінчена синтаксична структура більш високого рівня, у якому один чи кілька членів представлено включеними пропозиціями нижчого рівня. Традиційно розвиток гіпотаксису пов'язують із розвитком писемної мови. Виходячи із цього, у СПР виділяють одну головну (привідну) предикативну одиницю (не зумовлену іншими частинами) та одну чи декілька підрядних, тобто залежних предикативних одиниць нижчого рівня.

Гіпотаксис представлено досить широким спектром складнопідрядних речень. Найбільшу частотність демонструють атрибутивні речення: *Wer immer versucht, alles richtig zu machen, verpasst vielleicht die schönsten Fehler seines Lebens / Той, хто намагається зробити все правильно, може пропустити найкрасивіші помилки у своєму житті.*

Ці речення виконують функцію поширеної референції. Завдяки їм у невеликому обсязі зосереджено великий обсяг інформації: *Es gibt Menschen, die man einmal kennenlernt und nie mehr verlieren will / Є люди, яких ти пізнаєш один раз і яких ти не хочеш втратити.*

Додаткові речення слугують для концентрації інформації та розширення предикативного змісту. У СіС речення цього типу дають змогу акцентувати увагу на описі предметів чи явищ: *Was du im Herzen trägst, kann dir niemand nehmen / Те, що у вас на серці, ніхто не може забрати у вас.*

Темпоральні речення виражають у тестах слоганів і сентенцій момент, в якому сконцентровано передбачувану дію:

1) *Ich hasse es, wenn die Stimmen in meinem Kopf verstummen. Und ich weiß nicht, was die Penner planen* / Я ненавиджу, коли голоси в моїй голові замовкають. І я не знаю, що ці бомжі задумали.

2) *Warum kann der Tag nicht warten, bis ich ausgeschlafen habe...* / Чому день не може зачекати, доки я висплюся ...

Специфіка умовних конструкцій полягає у відображенні здатності людини припускати можливі кореляції між ситуаціями й розуміти світ у його мінливості:

1) *Alles ist so viel schöner, wenn die Sonne scheint* / Усе набагато приємніше, коли світить сонце.

2) *Wenn du eine weiße Feder findest, lächelt Dir ein Engel zu* / Якщо ви знайшли біле перо, значить, вам посміхнувся ангел.

Уживання цього типу речень у текстах слоганів і сентенцій здається закономірним із того погляду, що тема, яка згадується, описується з урахуванням тих умов, у яких вона можлива.

Задекларовано у текстах СіС і підрядні речення причини: *Meine Katze darf in meinem Bett schlafen, weil es in ihrem Körbchen spukt!* / Моєму коту дозволено спати в моєму ліжку, тому що в його кошику нагаджено.

Вони пояснюють причину здійснення дії в сентенції: *Die meisten Menschen gehen am kleinen Glück vorbei, weil sie das Große suchen* / Більшості людей не вистачає удачі, бо вони шукають щось велике.

У деяких СіС використовують цілий комплекс речень, які, своєю чергою, утворюють надфразу єдність (15%), пояснювану складністю, багатогранністю явищ сучасного життя: *Finde immer wieder Zeit für die Dinge, die dich daran erinnern, wie schön das Leben ist* / Завжди знаходьте час на речі, які вам нагадують про те, яке гарне життя.

Робота з емпіричним матеріалом дає можливість виділити такі основні комбінації речень у надфразових єдностях:

просте речення + просте речення: *Jeder muss an etwas glauben. Und ich glaube, ich trinke noch ein* / Кожен повинен у щось вірити. І я вірю, що я вип'ю ще одну чарочку;

просте речення + атрибутивне + просте речення: *Menschen kommen und gehen, aber die, die zu dir passen, werden bleiben* / Люди приходять і йдуть, але ті, хто вам підходить, залишаються;

просте речення + атрибутивне+ атрибутивне: *Ich habe keine Zeit, die zu hassen, die mich hassen* / Не маю часу ненавидіти тих, хто мене ненавидить;

просте речення + підрядне речення причини + атрибутивне речення: *Die Schönheit einer Frau erkennt man in ihren Augen, denn sie sind das Tor zum Herzen. Der Ort, an dem die Liebe wohnt* / Красу жінки видно по її очах, адже вони є воротами до серця. Це місце, де живе любов;

просте речення + додаткове підрядне речення + атрибутивне підрядне речення: *Und ich frage mich immer wieder, was sind das für Menschen, die zu Hause in Jeans «Chillen»? / Я постійно запитую себе, що це за люди, які «розслабляються» вдома в джинсах?*

Висновки. Широкий спектр синтаксичних засобів (від моно- до поліпредикативних) свідчить про певну гнучкість синтаксичної структури німецьких слоганів та сентенцій, що цілком задовольняє їхні комунікативні та інформативні настанови. Найбільш продуктивними тут є прості реченнєві побудови. У надфразових слоганах та сентенціях використовують декілька синтаксичних конструкцій одночасно. Зміна різних видів речень у текстах частково зумовлена стилістичними чинниками, що дають змогу уникнути монотонності синтаксичного порядку. Отже, можемо стверджувати, що досліджені синтаксичні структури здатні адекватно передавати зміст слоганів і сентенцій та виразити їхню специфіку.

ЛІТЕРАТУРА

- Борковский В.И.** Синтаксис сказок: русско-белорусские параллели. Москва : Наука, 1981. 233 с.
- Брандаусова А.В.** Основные синтаксические особенности английской литературной сказки : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Москва, 2008. 24 с.
- Загнітко А.П.** Теоретична граматики української мови: Синтаксис. Донецьк : ДонНУ, 2001. 622 с.
- Полатовская Е.В.** Синтаксис устного дискурса: проблемы сегментации. *Вестник Харьковского национального педагогического университета им. Г.С. Сковороды*. 2016. № 1(56). С. 35–40.
- Полюжин М.М.** Про теоретичні засади когнітивного підходу до дискурсивного аналізу. Донецьк : ДонНУ, 2004. С. 32–42.
- Приходько А.М.** Складносурядне речення в сучасній німецькій мові. Запоріжжя : ЗДУ, 2008. 332 с.
- Самощенко А.В.** Формирование синтаксиса как лингвистического компонента коммуникативной компетенции. *Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова*. Кострома, 2008. С. 343–345.
- Теньер Л.** Основы структурного синтаксиса. Москва : Прогресс, 1988. 686 с.
- Циммерлинг А.В.** Избранные работы. Москва : Нестор-История, 2019. 540 с.
- Weinrich H.** Textgrammatik der deutschen Sprache. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich : Denverlag, 1993. 312 s.

REREFENCES

- Borkovs'kyu, V.I.** (1981). *Sintaksis skazok : russko-beloruskie paralleli [Syntax of fairy tales: Russian-Belarusian parallels]*. Moscow : Nauka [in Russian].
- Brandausova, A.V.** (2008). *Osnovnyie sintaksicheskie osobennosti angliyskoy literaturnoy skazki [The main syntactic features of the English literary tale]* (Extended abstract of PhD thesis). Moscow [in Russian].
- Zahnitko, A.P.** (2001). *Teoretychna hramatyka ukrayins'koyi movy: Syntaksys [Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax]*. Donetsk : DonNU [in Ukrainian].

- Polatovskaya, Ye.V.** (2016). Sintaksis ustnogo diskursa: problemyi segmentatsii. [Oral Discourse Syntax: Segmentation Problems]. *Vestnik Harkovskogo natsionalnogo pedagogicheskogo universiteta im. G.S. Skovorody – Bulletin of the Kharkiv National Pedagogical University. G.S. Skovorody*. Harkiv [in Russian].
- Polyuzhyn, M.M.** (2004). *Pro teoretychni zasady kohnitivnoho pidkhodu do dyskursyvnoho analzu [On the theoretical foundations of the cognitive approach to discursive analysis]*. Donetsk : DonNU [in Ukrainian].
- Prykhod'ko, A.M.** (2002). *Skladnosuryadne rechennya v suchasniy Nimets'kiy movi [A compound sentence in modern German]*. Zaporizhzhia : ZDU [in Ukrainian].
- Samoshchenko, A.V.** (2008). Formirovanie sintaksisa kak lingvisticheskogo komponenta kommunikativnoy kompetentsii [Formation of syntax as a linguistic component of communicative competence]. *Vestnik KGU im. N.A. Nekrasova – Bulletin of KSU named after on the Nekrasov*. Kostroma [in Russian].
- Ten'er, L.** (1988). *Osnovyi strukturnogo sintaksisa [Structural syntax basics]*. Moscow : Prohres [in Russian].
- Tsimmerlinh, A.V.** (2019). *Izbrannyye raboty [Selected works]*. Moscow : Nestor-Istoriya [in Russian].
- Vaynrikh, K.H.** (1993) *Hramatyka tekstu nimets'koyi movy [Text grammar of the German language]*. Manheym, Leyptsyh, Viden', Zurich: Denverlah, 312 s [in German].